

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

 К.В.Петровська

“1” вересня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів II рівня вищої освіти

ЗП01
ТЕХНОЛОГІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність: 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма: Соціальна педагогіка
(назва освітньої програми)

Спеціалізація: практична психологія, управління соціальними закладами
(назва спеціалізації)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(назва факультету)

Бердянськ, 2021 рік

Робоча програма “Технології неформальної освіти” для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота.

Освітньо-професійної програми Соціальна педагогіка

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Петровська К.В.

Робочу програму погоджено проектною групою освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка» та затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти.

від “1” вересня 2021 року (протокол № 2)

Завідувачка кафедри соціальної роботи
та інклюзивної освіти

_____ (К.В.Петровська)

Гарант освітньо-професійної програми

_____ (О.І.Гуренко)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u>	Обов'язкова	
	Спеціальність <u>231 Соціальна робота</u>		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: <u>Соціальна педагогіка</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		1-й	-
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Мова навчання: українська		1-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: <u>магістр</u>	Лекції	
		10	-
		Практичні, семінарські	
		10	-
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		70	-
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 20/70 годин (22%/78%)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Технології неформальної освіти” є створити умови для оволодіння здобувачами вищої освіти компетентністю до організації і проведення неформальної освіти з різними категоріями клієнтів у соціально-перетворювальній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Технології неформальної освіти” є:

- висвітлити соціальні та психологічні передумови організації неформальної освіти для дітей і молоді у соціально-перетворювальній діяльності;
- охарактеризувати становлення та досвід неформальної освіти в українській та міжнародній соціально-педагогічній практиці;
- розвивати у студентів вміння організації та проведення неформальної освіти з різними категоріями клієнтів;
- навчити студентів самостійній розробці і реалізації теоретико-практичних підходів, завдань і принципів неформальної освіти;
- сформуувати у студентів здатність до оволодіння головними формами, методами і прийомами неформальної освітньої діяльності;
- сприяти виробленню у студентів навчальних і професійних навичок за допомогою вправ, ігор, кейсів, тощо.
- сформуувати у майбутніх фахівців позитивне ставлення до соціально-педагогічних курсів і подальшої професійної діяльності.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	ЗК3	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ПРН-3 Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.
2.	СК-6	Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.	ПРН-15 Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.
3.	СК-7	Здатність до професійної рефлексії.	ПРН-9 Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теорія організації неформальної освіти.

Характерологічні ознаки поняття «неформальна освіта». Порівняльний аналіз суміжних понять: неперервна освіта, освіта дорослих, освіта протягом життя, андрагогіка. Сучасні теоретичні підходи до організації неформальної освіти. Альтернативні форми. Система освіти – зміст, структура, основні суперечності. Соціальне виключення. Уповноважувальна освіта. Неформальна освіта. Інформальна освіта. Сталі та варіативні характеристики неформальної освіти. Методологічні засади організації неформальної освіти.

Тема 2. Неформальна освіта як інструмент соціальної роботи.

Зміст і функції неформальної освіти у діяльності фахівців соціальної сфери. Соціальні передумови розвитку неформальної освіти в Україні. Історія розвитку неформальної освіти в Україні та світі. Зарубіжний досвід становлення та використання неформальної освіти молоді. Міжнародний досвід організації неформальної освіти. Навчальні гуртки, освітні асоціації Швеції. Державні гранти для поза аудиторної роботи в Чехії. Територіальні програми, соціальна підтримка в США. Підготовчі курси, забезпечення професійної практики Польщі. Організації, що навчаються (Німеччина, Англія). Вільні школи. Університети третього покоління.

Тема 3. Характерологічні ознаки неформальної освіти.

Процедурно-організаційні аспекти неформальної освіти. Функції неформальної освіти. Проектування результатів організації неформальної освіти (критерії та показники їх вимірювання). Процедурно-організаційні аспекти неформальної освіти. Взаємозв'язок неформальної та громадянської освіти. Практики оцінювання результатів неформальної освіти. Принципи неформальної освіти для дітей і молоді.

Тема 4. Неформальна освіта як інноваційна соціальна технологія.

Методи і форми неформальної освіти дітей та молоді. Сутність технологій і методів неформальної освіти у соціальній сфері. Види та форми організації і проведення неформальної освіти. Напрямки роботи в неформальній освіті. Поняття «Посилення-участь-влада» у неформальній освіті. Сутність теорії динамічного навчання. Майстерня\тренінг як форма навчання у неформальній освіті. Напрямки роботи у неформальній громадянській освіті. Робота з історією у неформальній освіті. Творчість та культура у неформальній освіті.

Тема 5. Мультиплікатор у неформальній освіті.

Стандарти роботи мультиплікаторів у неформальній освіті. Система ролей, характерна для неформального сектора. Особливості роботи мультиплікаторів у неформальній освіті. Стандарти роботи мультиплікаторів у неформальній освіті. Робота мультиплікатора у тренерській команді. Саморозвиток мультиплікатора неформальної освіти. Методи та інструменти саморозвитку мультиплікатора неформальної освіти. Самоаналіз і самооцінка компетентностей мультиплікатора неформальної освіти.

Тема 6. Роль неформальної освіти при роботі з різними категоріями клієнтів.

Мультилігвальність в неформальній освіті. Мультилінгвальність як інновація у навчанні / неформальній освіті. Практика проведення мультилігвального навчання в неформальній освіті. Методи і форми соціально-педагогічної неформальної освіти дітей та молоді. Неформальна освіта як невід'ємна складова освіти дорослих впродовж життя. Підготувати аналіз однієї зі статей, присвячених висвітленню ролі неформальної освіти в житті різних соціальних груп.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. Теорія організації неформальної освіти												
1.1. Характерологічні ознаки поняття «неформальна освіта»	8	2	-			6						
1.2. Альтернативні форми освіти	7	-	2			5						
Разом за 1 тему	15	2	2			11						
Тема 2. Неформальна освіта як інструмент соціальної роботи												
2.1. Зміст і функції неформальної освіти у діяльності фахівців соціальної сфери	8	2	-			6						
2.2. Міжнародний досвід організації неформальної освіти	7	-	2			5						
Разом за 2 тему	15	2	2			11						
Тема 3. Характерологічні ознаки неформальної освіти.												
3.1. Процедурно-організаційні аспекти неформальної освіти	15	2	2			11						
Разом за 3 тему	15	2	2			11						
Тема 4. Неформальна освіта як інноваційна соціальна технологія.												
4.1. Методи і форми неформальної освіти дітей та молоді	8	2	-			6						
4.2. Напрямки роботи в неформальній освіті	7	-	2			5						
Разом за 4 тему	15	2	2			11						
Тема 5. Мультиплікатор у неформальній освіті.												
5.1. Стандарти роботи мультиплікаторів у неформальній освіті	15	-	2			13						
Разом за 5 тему	15	-	2			13						
Тема 6. Роль неформальної освіти при роботі з різними категоріями клієнтів.												
6.1. Мультиплікаторність в неформальній освіті	15	2	-			13						
Разом за 6 тему	15	2	-			13						
Усього годин	90	10	10			70						
Модуль 2												

3. Теми лекцій

№з/п	Назви тем	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2	2	-
1	Теорія організації неформальної освіти.	2	-
1.1.	Характерологічні ознаки поняття «неформальна освіта». 1. Порівняльний аналіз суміжних понять: неперервна освіта, освіта дорослих, освіта протягом життя, андрагогіка. 2. Сучасні теоретичні підходи до організації неформальної освіти.	2	-
2.	Неформальна освіта як інструмент соціальної роботи	2	-
2.1.	Зміст і функції неформальної освіти у діяльності фахівців соціальної сфери. 1. Соціальні передумови розвитку неформальної освіти в Україні. 2. Історія розвитку неформальної освіти в Україні та світі. 3. Зарубіжний досвід становлення та використання неформальної освіти молоді.	2	-
3.	Характерологічні ознаки неформальної освіти.	2	-
3.1.	Процедурно-організаційні аспекти неформальної освіти. 1. Функції неформальної освіти. 2. Проектування результатів організації неформальної освіти (критерії та показники їх вимірювання).	2	-
4.	Неформальна освіта як інноваційна соціальна технологія	2	-
4.1.	Методи і форми неформальної освіти дітей та молоді. 1. Сутність технологій і методів неформальної освіти у соціальній сфері. 2. Види та форми організації і проведення неформальної освіти.	2	-
5.	Мультиплікатор у неформальній освіті.	-	-
5.1.	Стандарти роботи мультиплікаторів у неформальній освіті. 1. Система ролей, характерна для неформального сектора. 2. Особливості роботи мультиплікаторів у неформальній освіті.	-	-
6.	Роль неформальної освіти при роботі з різними категоріями клієнтів	2	-
6.1.	Мультилінгвальність в неформальній освіті. 1. Мультилінгвальність як інновація у навчанні / неформальній освіті. 2. Практика проведення мультилінгвального навчання в неформальній освіті.	2	-
Усього		10	-

3. Теми практичних занять

№з/п	Назви тем	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2	2	-
1	Теорія організації неформальної освіти	2	-
1.2.	<p>Альтернативні форми</p> <p>Теоретична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система освіти – зміст, структура, основні суперечності. 2. Соціальне виключення. Уповноважувальна освіта. Неформальна освіта. Інформальна освіта. 3. Сталі та варіативні характеристики неформальної освіти. <p>Практична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте інтердисциплінарні зв'язки неформальної освіти з іншими галузями знань. Визначте спільне та відмінне. 2. Доберіть 2-3 приклади практичних форм реалізації неформальної освіти з вашого життя або з Інтернет-джерел. Проаналізуйте їх відповідність характерологічним ознакам неформальної освіти. 	2	-
2.	Неформальна освіта як інструмент соціальної роботи	2	-
2.2.	<p>Міжнародний досвід організації неформальної освіти.</p> <p>Теоретична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Навчальні гуртки, освітні асоціації Швеції. 2. Державні гранти для поза аудиторної роботи в Чехії. 3. Територіальні програми, соціальна підтримка в США. 4. Підготовчі курси, забезпечення професійної практики Польщі. <p>Практична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Побудуйте порівняльну таблицю форм і методів організації неформальної освіти за кордоном. 2. Організуйте у групі ділову гру «Міжнародна конференція з популяризації ідей неформальної освіти». 	2	-
3.	Характерологічні ознаки неформальної освіти	2	-
3.1.	<p>Процедурно-організаційні аспекти неформальної освіти.</p> <p>Теоретична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Взаємозв'язок неформальної та громадянської освіти. 2. Практики оцінювання результатів неформальної освіти. 3. Принципи неформальної освіти для дітей і молоді. <p>Практична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Доберіть методичний інструментарій для діагностики ціннісної сфери особистості. Апробуйте його у малих групах. Зробіть співвідношення одержаних результатів з ціннісними засадами участі в неформальному навчанні. 2. Взявши за зразок таблицю з результатами порівняльного аналізу громадянських цінностей та ціннісних засад реалізації неформальної освіти (Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник] / Надія Павлик. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 162 с. / таблиця 2.1., стр.107), проведіть власний компаративний аналіз певної групи цінностей (освітніх, інструментальних, демократичних, тощо) з цінностями неформального навчання. 	2	-
4.	Неформальна освіта як інноваційна соціальна технологія	2	-
4.2.	Напрямки роботи в неформальній освіті.	2	-

	Теоретична частина: 1. Поняття «Посилення-участь-влада» у неформальній освіті. 2. Сутність теорії динамічного навчання. 3. Майстерня\тренінг як форма навчання у неформальній освіті. 4. Напрямки роботи у неформальній громадянській освіті. Практична частина: 1. Створити добірку лайфхаків від мультиплікаторів неформальної освіти та творчо її оформити.		
5.	Мультиплікатор у неформальній освіті	2	-
5.2.	Стандарти роботи мультиплікаторів у неформальній освіті. Теоретична частина: 1. Робота мультиплікатора у тренерській команді. 2. Саморозвиток мультиплікатора неформальної освіти. Практична частина: 1. Пройти тест «Менторськінавички – тест самооцінки». 2. Розглянутискладніситуації в менторінгу та шляхи вирішення з посібнику для менторів.	2	-
Усього		10	-

6. Самостійна робота

№з/п	Назви тем	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2		
1	Теорія організації неформальної освіти	11	-
	1. Методологічні засади організації неформальної освіти.		
2.	Неформальна освіта як інструмент соціальної роботи	11	-
	1. Організації, що навчаються (Німеччина, Англія).		
	2. Вільні школи.		
	3. Університети третього покоління.		
3.	Характерологічні ознаки неформальної освіти	11	-
	1. Складіть порівняльну таблицю змісту та методів процесів валідації та сертифікації результатів неформальної освіти. 2. Змодельуйте власні приклади оцінки якості типових освітніх послуг залежно від моделей, як проілюстровано у таблиці 2.2. (Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник] / Надія Павлик. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 162 с. / таблиця 2.1.,стр.115).		
4.	Неформальна освіта як інноваційна соціальна технологія	11	-
	1. Робота з історією у неформальній освіті. 2. Творчість та культура у неформальній освіті.		
5.	Мультиплікатор у неформальній освіті	13	-
	1. Методи та інструменти саморозвитку мультиплікатора неформальної освіти. 2. Самоаналіз і самооцінка компетентностей мультиплікатора неформальної освіти.		
6.	Роль неформальної освіти при роботі з різними категоріями клієнтів	13	-
	1. Методи і форми соціально-педагогічної неформальної освіти дітей та молоді.		

	2. Неформальна освіта як невід'ємна складова освіти дорослих впродовж життя.		
	3. Підготувати аналіз днієзі статей, присвячених освітленню ролі неформальної освіти в житті різних соціальних груп.		
Усього		70	-

7. Індивідуальні завдання

1. Заповнити таблицю «Спільність та відмінність формальної та неформальної освіти» за формою:

Формальна та неформальна освіта	
Спільне	Відмінне

2. Розробити презентацію «Досвід неформальної освіти у одній з країн світу» (на Ваш вибір).
3. Доберіть у педагогічній літературі зразки вимірювання якості освітніх послуг. Спроектуйте можливість їх застосування у неформальній освіті.
4. Створити буклет-пам'ятку соціальному педагогові \ соціальному працівнику на тему «Неформальна освіта: практичні аспекти реалізації».
5. Скласти характеристику специфічних умінь соціального педагога-фахівця з неформальної освіти: фасилітатора, мультиплікатора, модератора, експерта, ментора, коуча, тренера.
6. Змодельовати систему неформальної освіти для обраної категорії клієнтів (визначити мету, завдання, функції спроектованої системи).

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних завдань.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Засоби діагностики успішності навчання

Усне індивідуальне та фронтальне опитування, залік, співбесіда, словникові диктанти, написання рефератів, есе і доповідей, тестування тощо.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль

Денна форма

Тема 1.					
Лекційне заняття	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуально-дослідне завдання	Тестування за темою	Підсумкові бали
відвідування – 0,5	відвідування – 0,5 теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 2.					
відвідування – 0,5	відвідування – 0,5 теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 3.					
відвідування – 0,5	відвідування – 0,5 теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 4.					
відвідування – 0,5	відвідування – 0,5 теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 5.					
відвідування –	відвідування – 1 теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 6.					
відвідування – 1	-	10	9	5	25
Загалом					150
Підрахунок					
Середнє арифметичне 150 \ 3 кредити = 50 балів максимум / 35 мінімум					

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання, систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (35 балів).

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – залік.

Поточне оцінювання						Середнє арифметичне за поточну роботу	Підсумковий залік	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3				
T1	T2	T1	T2	T1	T2		50	100
25		25		25				
Змістовий модуль 4		Змістовий модуль 5		Змістовий модуль 6				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності		Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
78-89	B	
65-77	C	
58-64	D	
50-57	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Технології неформальної освіти» для здобувачів вищої освіти денної форм навчання.
2. Навчальні мультимедійні презентації, навчальні фільми.

12. Рекомендована література**Базова**

1. Павлик Н. П. Неформальна освіта Н. П. Павлик // Енциклопедія прав людини : соціально-педагогічний аспект : [колективна монографія] / кол. авт., за заг. ред. проф. Н. А. Сейко ; відп. ред. Н. П. Павлик. Житомир : Волинь, 2014. 220 с.
2. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник] / Надія Павлик. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Франка, 2017. – 62 с.
3. Каталог кращих практик і проектів організації неформальної освіти : [у навчальних закладах України; у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери / [кол. авт.] за заг. ред. Надії Павлик, Віри Яценко]. – Випуск 1. – Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2017.– 84 с.
4. Александров В. Т. Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні : [монографія] / В. Т. Александров. — Суми : Сумський державний університет, 2012. – 366 с.
5. Посібник для менторів: Рівний рівному. Режим доступу: <http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2019/03/Handbook-PeerToPeerUKR1.pdf>
6. Посібник для тренерів неформальної освіти. / Наталія Трамбовецька. – К.: Інша Освіта, EcoVisio, 2015. – 71 с.
7. Абетка неформальної освіти, фасилітації і тренерства «ТОБТО». Режим доступу:<http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2018/07/Abetka-Facilitation-Insha-Osvita.pdf>
8. Canyoudrawitforme? Блокнот для розвиткунавыковвизуализациитренеров, фасилитаторов и эдукаторов / ЮлияКнюпа, Максим Пижевский. – К. : Інша Освіта, EcoVisio, 2017. – 68 с. Режим доступу: http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2018/01/Can-you-draw-it-for-me-2017-demo_02.pdf
9. Практики публічної історії в неформальній освіті: методи та ініціативи програми неформальної історичної освіти «Студії живої історії». Режим доступу: <http://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2017/12/.pdf>

Допоміжна

1. Савченко В, А. Проблеми щодо підтвердження результатів неформального навчання / В. А. Савченко / Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : [матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 ч.] Ч. 2 / уклад. : Л. М. Капченко, С. О. Тарасюк, Л. Г. Авдєєв та ін. К. : ППК ДСЗУ, 2014. – 248 с. / С. 59-66.

2. Алиоглу М. Неформальное образование в республике Азербайджан / Алиоглу Мака, Рамазанов Азер // Неформальное образование для региональных демократических трансформаций : [Исследование] / Подобр. ред. Д. Карпиевича и Г. Усатенко. – К. : Фонд «Европа XXI», 2012. – 176 с.
3. Барабаш О. Специфика организации непрерывной освіти у Канаде / Олена Барабаш // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. – №1. – С. 40-45.
4. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / Альона Гончарук // Педагогічні науки. – 2012. – №54. – С. 31-36.
5. Горук Н. Историчні аспекти розвитку неформальної освіти дорослих у США / Наталія Горук // Вісник Львівського університету : [Серія педагогічна]. – 2010. – Вип. 26. – С. 201-207.
6. Лук'янова Л. Б. Освіта дорослих : короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. – К. ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 108 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека ФДССО.
4. Електронна підтримка навчання Moodle.